01

02

03

04

05

kamil žiška / mário ďuriš

...TVOJ LUDEVÍT

I.

TÁHNI KAM TĚ HVĚZDY ZOVOU, BRATŘE!

(Orchestor a zbor na javisku, zozadu prichádza dirigent – Štúr, podáva ruky zboru a orchestru.)

(Nasleduje predohra – hudba.)

Zbor. Slavme slavně slávu Slavov slavných.

Zbor. Počuli ste? V Budíne vyšla práve Kollárova Slávy dcera.

(Vojde Anna. Gesto spolu s Ludevítom. Anna ide k Ludevítovi, berie z neho nítku, podáva mu taktovku. Gesto rúk Anny a Ludevíta.)

Ludevít. Pohreb 15. januára 1856 v Modre. *(Gong.)*

(Zbor prichádza s dáždnikmi na proscénium – pohreb. Zvony – harfa. Zbor otvorí dáždniky, prší – hoboj, triangel.)

Ludevít. Bílá snad si byla, když Modrou teď se nazýváš,
černou, zdá se mi, než slouti mi ještě budeš!

Zbor. Tento nápis padá ešte do študentských dôb Ludevítových, tak asi do roku 1835. Písali sme československy.

Anna. V Prešporku 1837, dne 16. února. Drahý bratře, život teče, hodiny plynou blaze.

Zbor. Ja som sa už r. 1836 spytoval, čo by to znamenalo v tom nápise „černou zdá se mi, než slouti mi ještě budeš?"

Ludevít. Ale očuješ, čo ti tak ten môj starý nápis vrčí v hlave? Už si sa ma viac ráz na to dopytoval. Aby ozaj nestala sa mi Modra kedysi černou!

Anna. V Prešporku 1836, dne 26. června. Byl den jasný, slunce z jasna vycházelo.

Zbor. On zomrel práve v čas, keď veliké veci vykonal a k väčším chystal sa.

Anna. Co se mě týká, sem s mým losem docela spokojen.

(Zbor zatvorí dáždniky. Odchádza z proscénia. Anna ťahá niť.)

Anna. V Prešporku 1835, dne 4. listopadu, o šesté hodině večerní. Mlčel jsem a až přílišdlouho! Mlčel a však mlčení mého dostatečné příčiny vám udati chcem.

Zbor. Sonet 217. *(Anna počas spevu rozbaľuje papier.)*

II. **UHROVEC 1815**

Ludevít. Uhrovec 1815. *(Gong.)*

Anna. 8. května. Tatry jsou prakoléčkou Slovanskou, Tatry hrdé, ale i půvabné, utěšené rozmanité, jejichž vody tak tekou jak život Slovanský. Hned zašumí a hned zticha se vinou, hned se silně rozběhnou a hned pomálu splývají, jakoby lahodily břehům a bydlitelům jejich.

Zbor. *(Búrka, Anna pracuje s papierom.)* Uhrovec je zôkol-vôkol otočený vrchmi, a len bohatý, bujný potok ukazuje cestu z kotliny. Tam čnie, všetkým vývodiac, nádherný Rokoš, aj Čiernym vrchom zvaný, najmä povesti menujú ho tak; nižší, ale nie menej malebný je Kňazov stôl, ta ďalej vypína sa Ptáčnik, sem bližšie k Uhrovcu Homoľa, milé Brezíny, von vyhieha „Čiro pole" a kostol s vežičkou, starožitný zámok, vyčnievajúci z temných hôr, dokola záhrady, skaly podivných skázok plné, nový zámok, sídlo Zayovcov, okrášľujúci dedinu — to koliska čarovná, v ktorej vykolembaný bol duch chlapca nadaného a všetky tieto krásy prírody v mladú dušu pojavšieho.

Anna. Matrika evanj. Zay-Uhrovská, o narození a krstu bl. p. (blahoslavené paměti) našeho Ľudovíta.

(Spinet = matrika, Ludevít – diktuje.)

Ludevít. Anno, 1815 baptisatus est per Steph. Schimko, p. t. Ecclesiae Evang. Zay-Ugroczensis V. D. Ministrum, sub. Nro. curr. 95 die 29 mensis Octobris Ludovicus; parentes: Samuel Štúr, Anna Michalecz.

(Anna + Ludevít – hra s klbkom.)

Ludevít. Žádáte mě, abych Vám popsal mého otce. Skromnost má ustupuje před žádostí Vaší, již nelze odepříti.

(Ludevít diktuje, hoboj – otec, harfa – matka.)

Anna *(načúva).* Představte sobě muže střední, něco vyšší postavy, silného a svalitého těla, tváře podlouhlé, očí modrých, velikých a jasných, tahů přísnějších s výrazem smutku v tváři: toť jest otec můj. Máti má zpěvná, velice dobrá a prostá, zamýšlivá, srdečná.

Ludevít. Tu hle máte, oč jste mě požádala.

Zbor. Štyroch synov a jednu dcéru vychovali títo chudobní rodičia. Prísna povinnosť bolo heslo otcovo. Miernenie tej prísnosti bol duch, ktorý unášal dobročinnú matku Štúrovu.

Anna. Pozdravte mých paňů rodičů.

III. **ŠKOLA**

Ludevít. Škola. *(Gong.)*

Zbor. *(Spia. Anna ich zobúdza.)*
(3x.)
V rumích Slovenska! žádný ho nekvílí,
osiralá vlasť, hyneš každou chvílí!
Máť nám zemřa ode smutku, strasti,
kde tě najdeme, drahá máti, vlasti?

Ludevít. Kolébka na plání stojí,
Rozence těch krajův pojí
Spánek v ní sny sladkými,
Najednou však z temně hory
Pusti větrořečné bory
Jakýs teskupelný hlas:

Dámy. Vstávej, synu! – hlas třesavý
mluví – matky tvé hlas pravý
upí, volá na tebe.

Zbor. Ach, nechej mne dále spáti,
Nech se mně dál kolébati,
co mne, matko, po tebe.

Anna. Dne 2.listopadu. Člověk musí z pokliduu domácího
a sladkých upomínek, aby působil a ve větším okresu činným byl.

Zbor. Bolo ku koncu augusta 1827, keď náš Ľudovít prvý raz opustíc
mal tie utešené háje, tie hory ozrutné, to šíre pole, ten
hukotavý potok s jeho rakmi a rybičkami, ten Rokoš nádherný
a tie skalky taju a skázok plné. Nastali púte do Rábu.

Dámy. Vstávej, synu! – hlas třesavý
mluví – matky tvé hlas pravý
upí, volá na tebe.

Zbor. Ach, nechej mne dále spáti,
Nech se mně dál kolébati,
co mne, matko, po tebe.

Anna. Já to na sobě sem skusil. Ven z bezprostřednosti té přírodní, ovšem
sladké, do centrum života, kde duch se víří, jeho vznešenost nade
všecko.

Zbor. Ako druhoročný syntaxista zaoberal sa už i gréčtinou; latinčina,
rozumie sa, bola premožená, maďarčina podobne, a duch jeho
hrnúl sa pomaly už vo vodách hlbších vied. Tu dostávala divoká obrazotvornosť
zdravú uzdu, sťahujúcu ju v riad.

(Diktát.)

Ludevít. Syn uvyknut jenom spáti,
nechtě výhost spánku dáti,
snu se zase oddává.

06

Dámy. Vstávej, synu! – hlas třesavý
mluví – matky tvé hlas pravý
upí, volá na tebe.

Zbor. Ach, nechej mne dále spáti,
Nech se mně dál kolébati,
co mne, matko, po tebe.

Pec účinkoval magicky na myseľ Ľudovítovu tým, že z ideálov klasických gréckeho a rímskeho sveta vychádzal častejšie na pole poézie a filológie slovanskej, osveťujúc tieto tamtými.

Anna. Vstávej, synu!
Trudné doby, smutné chvíle
nechají mne berzo cíle
žiti mého dojíti
synu, já tě poroučila
persy, pěvem mým kojila,
nechá-li mne umříti?

Zbor. V Bratislave našiel Ľudovít ešte širšie pole zbierania vedomostí pre ducha svojho než v Rábe.

IV. **BRATISLAVA**

Ludevít. Bratislava. *(Gong.)*

Zbor. *(Zmes jazykov.)*

Zbor. Rakúsko-Uhorsko. Prešporok, Požúň, Bratislava nad Dunajom, Posonium. Konventa ulica. Evanjelické lýceum.
Rok školský 1829-1830 minul sa Ľudovítovi v Bratislave rýchle, bo vtedy už vrelo to v junáci staršej slovenskej.

Ludevít. Pevci: Chalupka, Braxatoris, Kráľ, Matuška. Prírodných vied vedomci: Lichard, Šulek. Prírody bádatelia: Sloboda, Holuby.

Anna. V Prešporku dne 4. listopadu o hodině šesté večerní. Mlučení mého dostatečné příčiny vám udati chcem: veliké totiž práce mě a zamesknaní, které sou školní hodiny denně cvyrv, k tomu přichází i to že se řecky a francouzsky denně učívam.

Ludevít. Budúci pedagógovia: Červenák, Király, Ormis, Škultéty, Grossmann. Filológovia, filozofi, archeológovia: Godra, Zoch, Pauliny-Tóth.

Anna. Co mne potom zamesknává jest i to že mi Sl. slavenská společnost úřad Tajemníka svěřila, kterýt arcť obtížný jest, neb jednak Pamětnic uspořádání, jednak listů na vše strany dopisování, mne až velmi zamesknávají.

Ludevít. Medikovia: Klimáček, Šulek. Teológovia: Hlaváček, Kuzmány, Hodža, Molnár, Hroboň. Juristi: vrchovský, Turzo, Mudroňovci.

01 MATÚŠ UHLIARIK
02 ZUZANA KONEČNÁ
03 V POPREDÍ ZUZANA KONEČNÁ
04 ZÁBER Z INSCENÁCIE
05 ZÁBER Z INSCENÁCIE
06 INSCENAČNÝ TEXT
07 BULLETIN K INSCENÁCII
08 HUDOBNÁ PARTITÚRA MATÚŠA UHLIARIKA K INSCENÁCII
09 MATÚŠ UHLIARIK

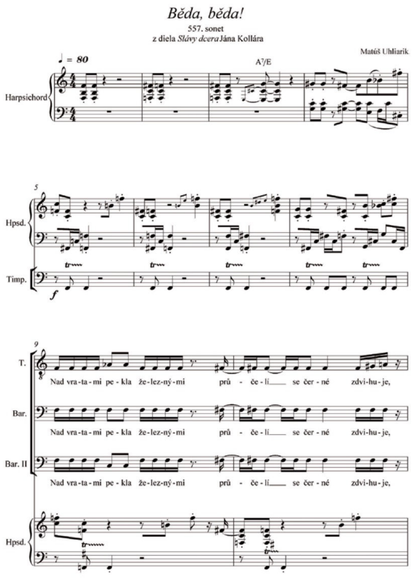

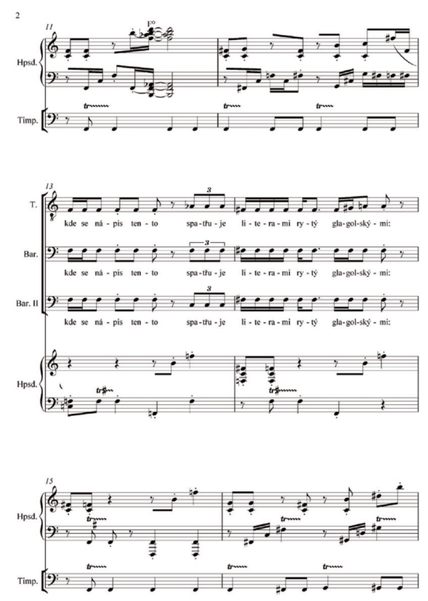

09

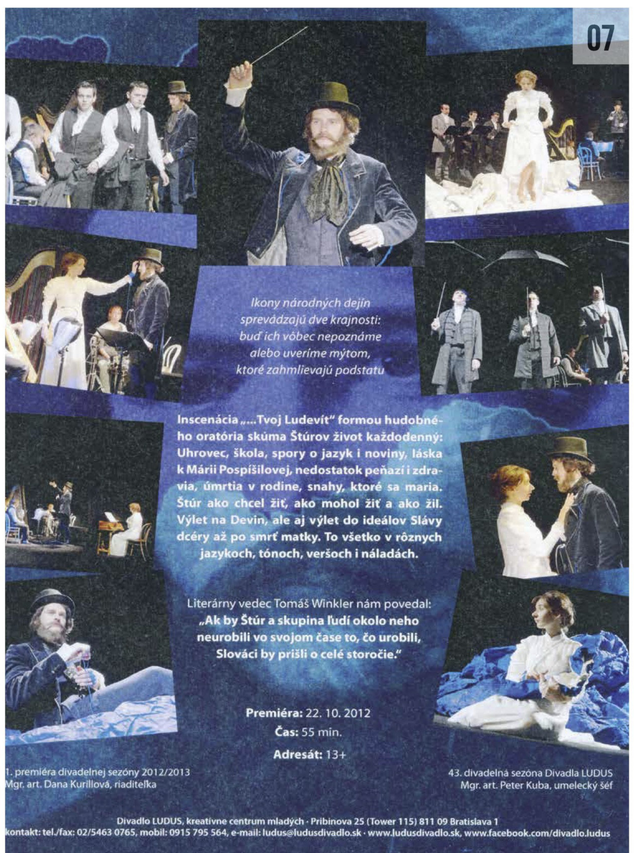

08

DIVADELNÝ ÚSTAV
BRATISLAVA
THE THEATRE INSTITUTE

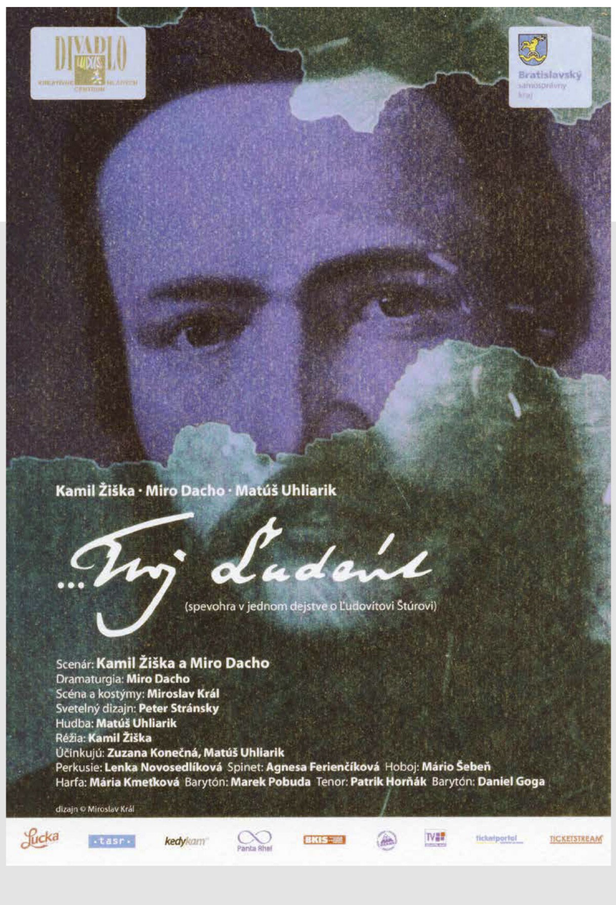

... TVOJ LUDEVÍT
(SPEVOHRA V JEDNOM DEJSTVE O ĽUDOVÍTOVI ŠTÚROVI)

DIVADLO LUDUS, 2012

Pozoruhodnú dramatickú formu pre zobrazenie osudov a diela Ľudovíta Štúra si zvolili mladí umelci Kamil Žiška (režisér, dramaturg a autor) a Miro Dacho (dramaturg a autor), ktorí priamo pre divadlo LUDUS vytvorili spevohru v jednom dejstve pod názvom ... *Tvoj Ludevít* (2012). Už samotné použitie archaického tvaru mena v titule a forma cirkevného oratória sú jasným znakom cesty k prameňom – autori sa vybrali do archívov, konzultovali s historikmi a literárnymi vedcami, študovali dokumenty a vyhľadávali vo všeobecnosti menej známe skutočnosti zo Štúrovho súkromia. Ich cieľom bolo priniesť vlastný pohľad na Ľudovíta Štúra, obraz nezaťažený konvenčnými literárno-historickými interpretáciami. Z dobovej osobnej korešpondencie a umeleckej literatúry poskladali príbeh titulného hrdinu, aby mladým divákom predstavili Štúrov život čo najautentickejšie. Obraz doby podporili aj v slovnej a hudobnej zložke. Skladateľ Matúš Uhliarik zhudobnil niektoré Kollárove *Sonety*, aby odkázal na náboženské okolnosti 19. storočia. Autori textu zachovali autentickosť aj v jazyku – podľa zobrazovaných udalostí zaznieva z javiska slovakizovaná čeština, štúrovská slovenčina i súčasný jazyk.

Na javisku defiluje Ľudovít Štúr (Matúš Uhliarik) ako dirigent menšieho orchestra (s netradičnými hudobnými nástrojmi – harfa, hoboj, spinet), ktorý riadi dianie okolo seba a zároveň vstupuje do dialógu s ostatnými postavami. Tými sú traja sólisti a dievčina v bielom stvárňujúca viacero postáv (Zuzana Konečná). Diváci v strihových sekvenciách sledujú bežný život titulného hrdinu – od detstva, štúdií, sporov o jazyk a noviny, hmotného nedostatku, revolúcie až po posledné chvíle života. Archaický jazyk a historické kostýmy v konfrontácii s dekomponovanou výstavbou (až filmového strihu) tvoria harmonický javiskový tvar aj záslubou progresívneho a moderného inscenačného prístupu. Inscenácia ... *Tvoj Ludevít* vďaka autentickej forme (na Štúra nazerá s nadhľadom, bez pátosu, ale s úctou) a netypickej javiskovej podobe dokázala u mladých divákov podnietiť záujem nielen o osobu Ľudovíta Štúra, ale aj o národné dejiny.

Autori: Kamil Žiška, Miro Dacho, Matúš Uhliarik
Dramaturgia: Miro Dacho
Scéna a kostýmy: Miroslav Král
Hudba: Matúš Uhliarik
Réžia: Kamil Žiška
Premiéra: 22. októbra 2012

Účinkujú:
Zuzana Konečná, Matúš Uhliarik, Lenka Novosedlíková (perkusie), Agnesa Feriančíková (spinet), Mário Šebeň (hoboj), Mária Kmeťková (harfa), Marek Pobuda (barytón), Patrik Horňák (tenor), Daniel Goga (barytón)

DIVADELNÝ ÚSTAV
BRATISLAVA
THE THEATRE INSTITUTE

01

02

03

04

05

06

01 ZUZANA KONEČNÁ, DANICA MATUŠOVÁ, REBEKA POLÁKOVÁ, ĽUBO BUKOVÝ
02 DANICA MATUŠOVÁ, ZUZANA KONEČNÁ, REBEKA POLÁKOVÁ, ZUZANA PORUBJAKOVÁ
03 DANICA MATUŠOVÁ, ZUZANA KONEČNÁ, REBEKA POLÁKOVÁ, ZUZANA PORUBJAKOVÁ
04 ZUZANA PORUBJAKOVÁ, DANICA MATUŠOVÁ, ZUZANA KONEČNÁ, REBEKA POLÁKOVÁ
05 ĽUBO BUKOVÝ, REBEKA POLÁKOVÁ
06 ZUZANA KONEČNÁ, ĽUBO BUKOVÝ, REBEKA POLÁKOVÁ
07 RECENZIA NADEŽDY LINDOVSKEJ (KØD, 2015, ROČ. 8, Č. 5)
08 ROZHOVOR S AUTORKOU HRY JANOU JURÁŇOVOU (KØD, 2015, ROČ. 8, Č. 5)
09 V DIVADELNEJ ŠATNI – ĽUBO BUKOVÝ PRED ZAČIATKOM PREDSTAVENIA
10 „KLAŇAČKA“ TVORCOV PO PREMIÉRE
11 HĽADISKO ŠTÚDIA 12 – PRED ZAČIATKOM PREMIÉRY
12 ROZHOVOR PRE TELEVÍZIU S AUTORKOU HRY JANOU JURÁŇOVOU

07

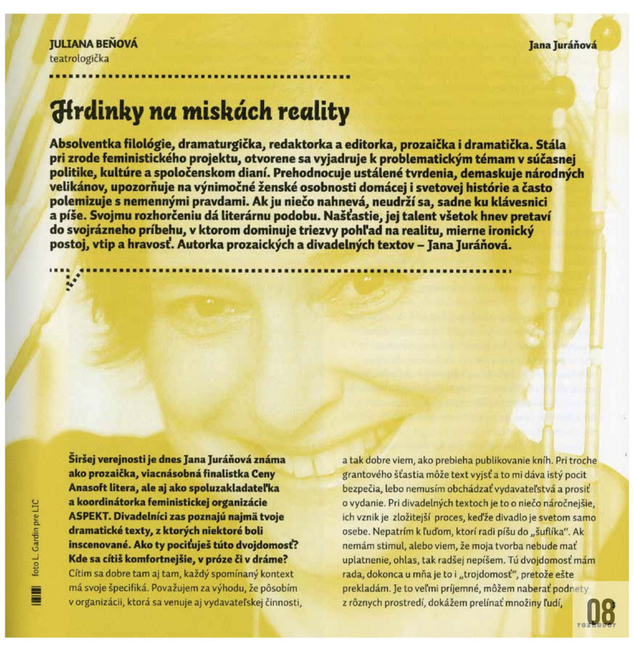
08

09

10

11

12

DIVADELNÝ ÚSTAV
BRATISLAVA
THE THEATRE INSTITUTE

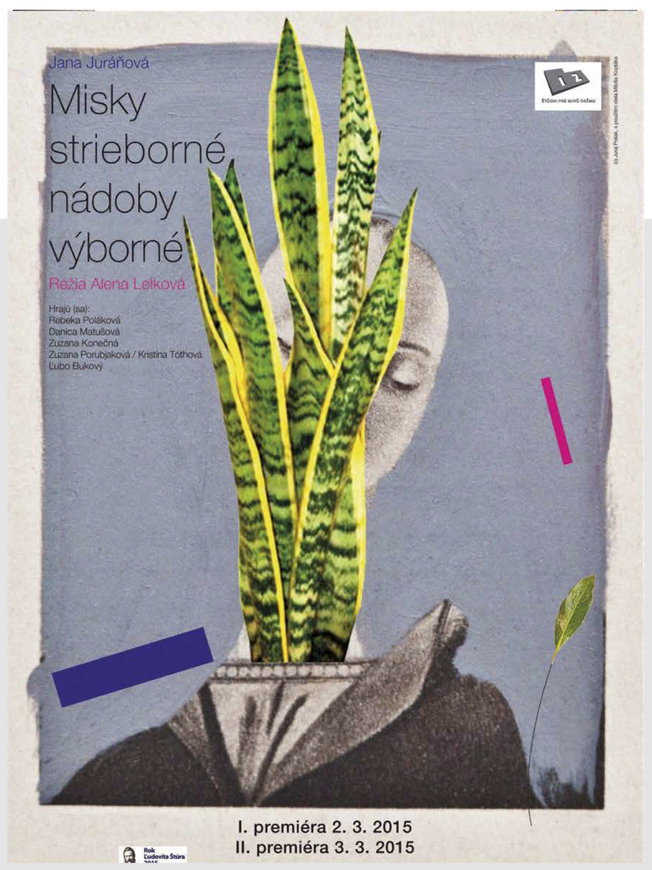

MISKY STRIEBORNÉ, NÁDOBY VÝBORNÉ

ŠTÚDIO 12, DIVADELNÝ ÚSTAV, 2015

Dramatička Jana Juráňová sa v hre *Misky strieborné, nádoby výborné* (1997) pomerne provokujúcou optikou pozrela na osobnosť Ľudovíta Štúra, jeho priateľov a spolupracovníkov, ale najmä na ich životné partnerky. V umeleckej výpovedi sproblematizovala zaužívaný výklad národných dejín a „zdeformovala" legendický obraz štúrovskej generácie. Zvolila pozoruhodný dramatický postup – ženské postavy podrobne prepracovala, vstúpili do otvorených dialógov, kým mužské postavy len odriekali monológy ako busty, tváre z fotografií či bábky. Na udalosti z obdobia národného obrodenia sa pozrela očami štyroch žien (Adelka Ostrolúcka, Anička Jurkovičová, Marína Pišlová a Antónia Júlia Sekovičová-Braxatorisová) – jej javiskové hrdinky sa stretajú v záhrobí a v triezvom pohľade na dobu odhaľujú svoje osudy a názory na národniarsku činnosť i na mužov svojho života. S odstupom a istou dávkou sarkazmu hodnotia vzťahy s mužmi (a k mužom), ktorých milovali, aby tak ukázali realitu vtedajšieho žensko-mužského spolužitia a odhalili pozadie národno-obrodeneckého hnutia.

Hru *Misky strieborné, nádoby výborné* uviedli v réžii Aleny Lelkovej v Štúdiu 12. V istom zmysle jej inscenovanie možno považovať za divadelnú udalosť sezóny, pretože dlhé roky bola hra považovaná za okrajový jav slovenskej javiskovej kultúry. Najvýraznejšou a najnešťastnejšou hrdinkou inscenácie je Adelka Ostrolúcka, hľadajúca u každej z postáv odpoveď na otázku, prečo jej láska k Štúrovi ostala neopätovaná. Ostatné ženy rozprávajú o svojich mužoch vecne, bez pátosu či sentimentu, avšak veľmi vtipne a s pôvabom. Niektoré ich prehovory sú komentované hlasmi mužov (Štúr, Hurban, Francisci, Sládkovič) zaznievajúcimi z reproduktorov – tí ponúkajú pohľad tej „druhej strany", čím vytvárajú dramatický kontrapunkt k stvárňovanej situácii. V inscenácii možno sledovať aj zámer tvorcov o aktualizovanú výpoveď – vo videoprojekciách sa herečky vyjadrujú na tému vlastenectva a materstva, aby odovzdali „ženské" posolstvo súčasníčkam. Ženy, ktoré stáli po boku národných buditeľov, ponúkajú divákom o dobe, v ktorej žili, tak trochu iný obraz, na aký boli doteraz zvyknutí – je to obraz zbavený zaužívaných právd o štúrovcoch, obraz polemický i kontroverzný.

Autor: Jana Juráňová
Dramaturgia: Adriana Totiková
Scéna: Juraj Poliak
Kostýmy: Dorota Cigánková
Hudba: Sisa Michalidesová
Réžia: Alena Lelková
Premiéra: 2. a 3. marca 2015

Účinkujú:
Rebeka Poláková (Adelka Ostrolúcka), Zuzana Konečná (Anička Jurkovičová-Hurbanová), Danica Matušová (Marína Pišlová-Grežová), Zuzana Porubjaková/Kristína Tóthová (Antónia Júlia Sekovičová-Braxatorisová), Ľubo Bukový (Ján Kalinčiak), Jozef Bujdák (hlas Ľudovíta Štúra), Ondrej Kovaľ (hlas Jozefa Miloslava Hurbana), Přemysl Boublík (hlas Andreja Sládkoviča), Juraj Hrčka (hlas Jána Franciscihо)

DIVADELNÝ ÚSTAV
BRATISLAVA
THE THEATRE INSTITUTE

01

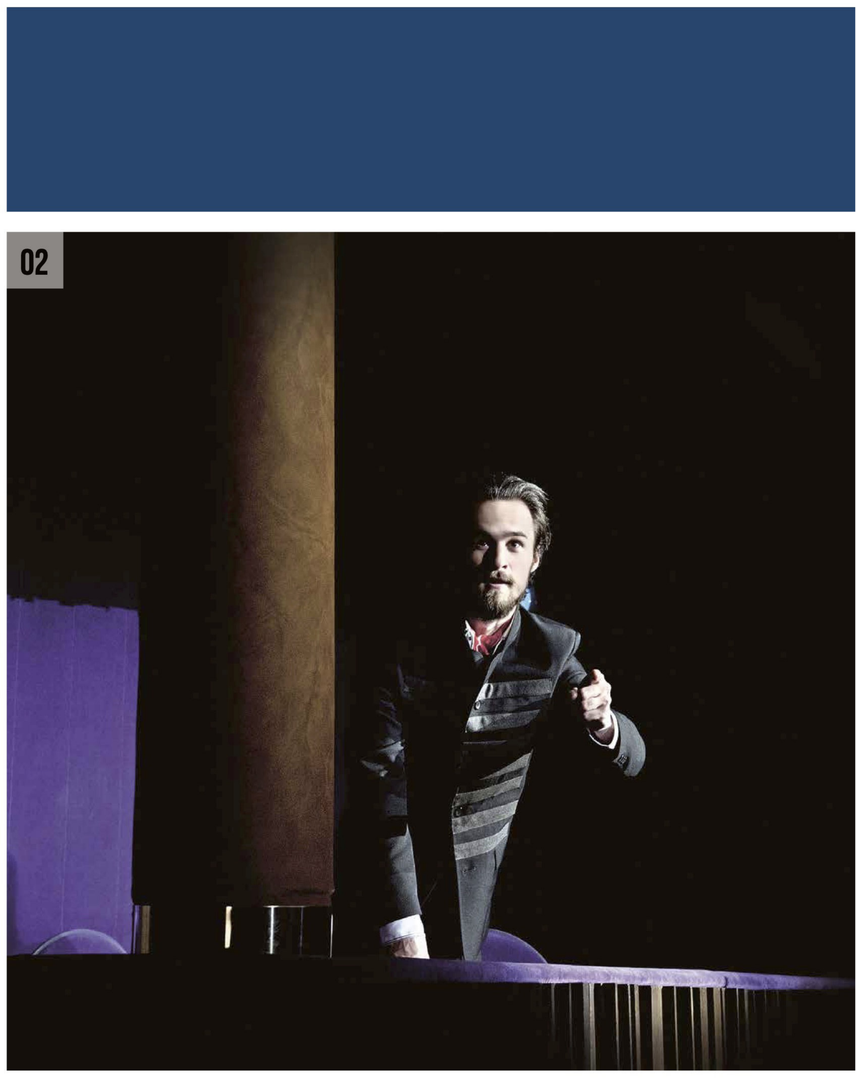
02

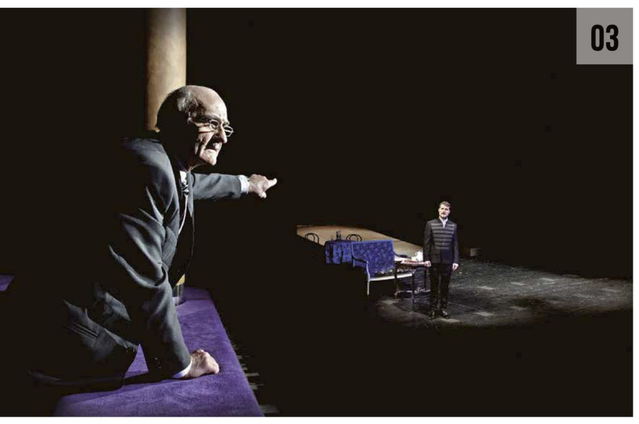
03

01 MICHAL ĎURIŠ, SVETLANA SARVAŠOVÁ, VERONIKA ČEPEOVÁ, MAREK ROZKOŠ
02 MATEJ KOVÁČIK
03 ŠTEFAN ŠAFÁRIK, MAREK ROZKOŠ
04 MÁRIA OLEJNÍKOVÁ
05 MICHAL ĎURIŠ, VERONIKA ČEPEOVÁ, MAREK ROZKOŠ, SVETLANA SARVAŠOVÁ
06 BULLETIN K INSCENÁCII
07 RECENZIA MARTINY MAŠLÁROVEJ (KØD, 2015, ROČ. 8, Č. 5)
08 MAREK ROZKOŠ, DOMINIKA VÝROSTEK-MISÁROVÁ
09 MAREK ROZKOŠ, JURAJ SARVAŠ, DANIEL VÝROSTEK

04

05

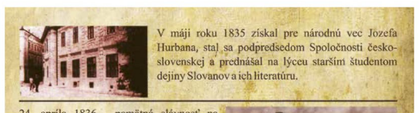

V máji roku 1835 získal pre národnú vec Jozefa Hurbana, stal sa podpredsedom Spoločnosti česko-slovenskej a prednášal na lýceu staršim študentom dejiny Slovanov a ich literatúru.

24. apríla 1836 - pamätná slávnosť na Devíne pripravovaná v tajnosti pod vedením Ľ. Štúra, na ktorej sa zaviazali služby národu, boju proti každej podobe týrania, povzneseniu duchovného života a prijali slovanské mená (Štúr si zvolil Velislav).

Po študentských nepokojoch odohrávajúcich sa na lýceu bol 5. apríla roku 1837 vynesený zákaz Spoločnosti česko-slovenskej. V decembri Štúr prekonal ťažký zápal pľúc, pri ktorom bol ohrozený jeho život. Ale už v septembri roku 1838 odchádza z Bratislavy na vysokoškolské štúdium do Halle.

Cestou z Halle v auguste 1840 sa zastavil v Prahe, kde mu českí vlastenci prisľúbili všestrannú pomoc. V Hradci Králové rokoval s vydavateľom Janom Pospíšilom o možnosti založenia českého knihkupectva v Bratislave a zoznámil sa s Máriou Pospíšilovou.

06

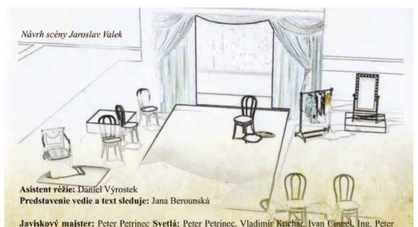

Návrh scény Jaroslav Valek

Asistent réžie: Daniel Výrostek
Predstavenie vedie a text sleduje: Jana Berounská

Javiskový majster: Peter Petrinec **Svetlá:** Peter Petrinec, Vladimír Kuchár, Ivan Cingel, Ing. Peter Šrba **Zvuk:** Peter Čiž, Peter Urban **Výrobu zabezpečili dielne DJGT pod vedením:** Ing. Miroslava Kováčika **Scénu vyhotovili:** Dušan Šupina, Vladimír Hromadík, Branislav Koller **Kostýmy vyhotovili:** Anna Ďurková, Alena Bogáthová, Jana Kapusniková **Rekvizity:** Roman Spiro **Garderóba:** Marta Slosiariková, Janka Nagyová **Umelecká maskérka:** Dana Kováčiková **Javisková technika:** Štefan Bartko, Michal Ďurík, Juraj Paček, Ján Paučo, Ivan Volek, Ľubomír Ozimák

Zodpovedná redaktorka: Ing. Jana Raffajová **Bulletin zostavil:** Mgr. art. Ján Chalupka
Grafická úprava: Marián Hornický

Zriaďovateľom divadla JGT je Banskobystrický samosprávny kraj
Divadlo J. G. Tajovského vo Zvolene
Divadelná 3, 960 77 Zvolen
045 / 55 51 222
www.djgt.sk

07

šlágre z relácie Repete alebo kolotočiarsku hudbu 90. rokov a jednoduché „synťákové" melodické slučky pôsobia v celku inscenácie neadekvátne, „ako päsť na oko". Nielenže sa zmysel poetických textov v týchto hudobných aranžmánoch celkom stráca, navyše ani spev rytmicky vôbec nekorešponduje s hudbou. Ak by sme mali na margo *Orla tatranského* vyniesť iba jedinú výčitku, určite by sa týkala nevhodnej práce s hudbou. Problém je o to vypuklejší, že inscenácia má aj edukačný význam a hráva sa pre žiakov základných a stredných škôl. Nielen oni by väčšiu mieru invencie v hudbe určite ocenili.

Kam by orol letel dnes?

Do hlavnej postavy Ľudovíta Štúra obsadil Sarvaš študenta Akadémie umení Mareka Rozkoša, ktorý je zároveň novým prírastkom v hereckom súbore DJGT. Typologicky to nebola zlá voľba a Rozkoš dokázal aj napriek zatiaľ skromným skúsenostiam s profesionálnou scénou uveriteľne vykresliť Štúrovu horlivosť a rázne. Na druhej strane v súlade s režijnou koncepciou zdôraznil herec aj mäkké a nežné črty Štúrovho charakteru, jeho vnútorný rozpor medzi túžbou slúžiť vlasti a túžbou po lásku. Proti heroizovanému obrazu národného hrdinu kreoval Štúra predovšetkým ako jemného človeka, mladíka so zmyslom pre žart i istú odľahčenosť situácie, ale aj zapáleného politika, keď to bolo potrebné.

Najviac priestoru spomedzi ostatných postáv majú Mária v podaní Dominiky Výrostek Misárovej a Adela Veroniky Čepeovej. Výrostek Misárovej Mária je ako žena, ktorá by dokázala zapáliť iskierku citu aj v asketickom a svojich súdruhov k askéze vzývajúcom Štúrovi, presvedčivejšia než Čepeovej Adela. Mária v jej podaní má v sebe prirodzenú eleganciu, je mladučká a stále rojčivo dievčenská, ale nie priveľmi. Čepeová, hosťujúca študentka Akadémie umení, naopak, podlieha istému stereotypu naivne krehkej dievčenskosti. Adela je v jej stvárnení skôr bábikou než očarujúcou mladou vzdelankyňou a osudovou ženou, v jej navonok zvonivom smiechu počuť stopy neprirodzeného afektu a jej mimická škála sa obmedzuje na nežný úsmev a plachý pohľad. Tento dojem umocňuje aj jej vzhľad, popri svetlých vlasoch najmä svetloružové šaty jednoduchého strihu s odhalenými ramenami.

Aj ostatné kostýmy Evy Kleinovej sú zjednodušené, nedodržiavajú dôsledne dobový vzhľad – zvláštny je strih ženských súkní, ktoré sú vpredu kratšie ako vzadu a odhaľujú spodnú časť nôh, vzhľadom na to, že 19. storočie existenciu ženských nôh ešte stále tabuizovalo a v strihoch odevov dôsledne popieralo – najmä na mužských odevoch však nachádzame detaily, ktoré odkazujú na vtedajšiu módu. Farebnosť kostýmov je tlmená, použité pastelové odtiene ladia aj s prvkami scény a zároveň opäť odkazujú na zjemňujúcu, ostré hrany obrusujúcu a nekontroverznú režijnú interpretáciu, v ktorej sa dokonca aj konflikty medzi Štúrom a Zayom či Kossuthom nesú najmä zo strany Štúra v duchu zmierlivosti a hľadania spoločnej reči.

V texte pritom zaznievajú myšlienky, ktoré dávajú Štúrovej reči punc aktuálnosti, akoby reagovali na súčasnosť najsúčasnejšiu. Keď Štúr

„Ak by sme mali na margo *Orla tatranského* vyniesť iba jedinú výčitku, určite by sa týkala nevhodnej práce s hudbou."

Orol tatranský
— M. Rozkoš, M. Kováčik
foto Ľ. Vojtek

Orol tatranský
— D. Výrostek Misárová
foto Ľ. Vojtek

presvedčia Kossutha, jeho slová presne vystihujú stav slovenskej justície: „...musíte si uvedomiť, že zákony sú zlé. A naše súdnictvo. Je v dezolátnom stave. Tam sa spravodlivosti nedovoláte. Najmä ak ide o veci národné a ich predstaviteľov. Vy ako vyštudovaný právnik to musíte vedieť. Rozhodne treba doplniť a upraviť trestný zákonník. Zdĺhavosť a ťahavosť súdnych procesov je neúnosná. Máme nedostatok zákonov v mnohých pravotných prípadnostiach. Ďalej je tu protirečenie jedných zákonov proti druhým. A tu ide občanovi o česť, o majetnosť, ba mnohokrát o život. Musia byť zákony presné, svetlé." A čosi pravdy nachádzame aj v reči Kossuthovej, akoby ju predniesol dnes: „Ten váš ľud je otupený, opustený, otrocký. Pripravený iba k služobnosti. Tento Horniacky ľud sám seba opustil. Nieto mu rady, pomoci. On po vzdelanosti netúži. Pálenka je jeho vyznanie." Dnes by Štúr asi s trpkosťou hľadel na svoj milovaný ľud, ktorý sa s vervou usiloval pozdvihnúť, no on sa po takmer dvesto rokoch stále nepoučil a stále sa nedokáže postaviť na svoju obranu proti tým, ktorí mu škodia.

Zvolenskí inscenátori, režisér Juraj Sarvaš s dramaturgom Jánom Chalupkom však nepolitizujú a nepokúšajú sa o divadlo, ktoré by rezonovalo aktuálnymi akcentmi, ich zámerom je „len" vytvoriť viac-menej plastický obraz jubilujúceho národného hrdinu. Pritom by však azda bolo lepšie nechať orla zletieť z piedestálu a nevzhliadať k nemu, ale priblížiť sa mu. Možno sa to podarí študentom v rámci esejistickej súťaže Odkaz Ľudovíta Štúra dnešku, ktorej výsledky budú slávnostne vyhlásené v rámci októbrových osláv. Možno.

Juraj Sarvaš: **Orol tatranský**
dramaturgia **J. Chalupka** réžia **J. Sarvaš** scéna **J. Valek** kostýmy **E. Kleinová** hudba **P. Janíček** choreografia **M. Urban** účinkujú **M. Rozkoš, D. Výrostek, J. Sarvaš a.h., D. Výrostek Misárová, Š. Šafárik, M. Ďuriš, S. Sarvašová, V. Čepeová, M. Kováčik, M. Olejníková a.h.**
premiéra **10. apríl 2015, Divadlo Jozefa Gregora Tajovského vo Zvolene**

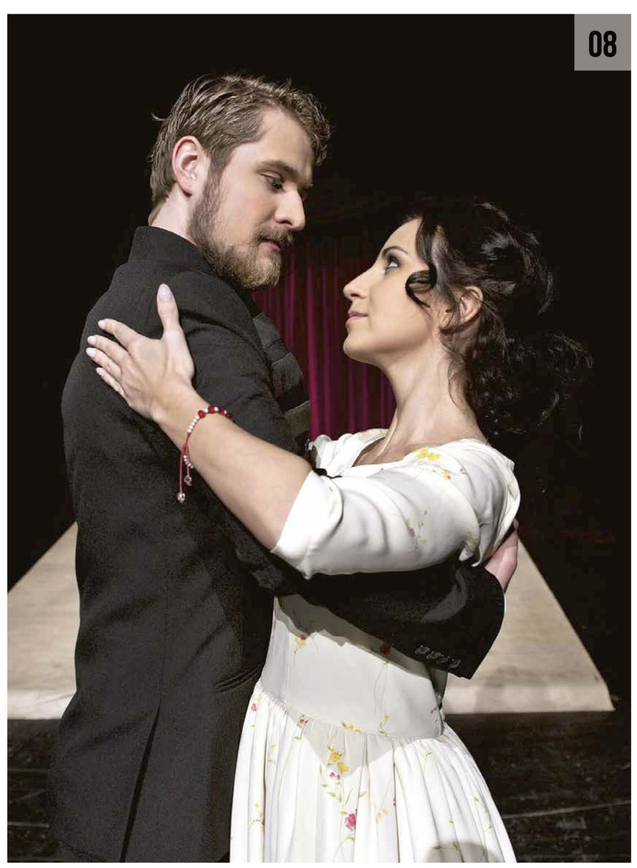
08

09

DIVADELNÝ ÚSTAV
BRATISLAVA
THE THEATRE INSTITUTE

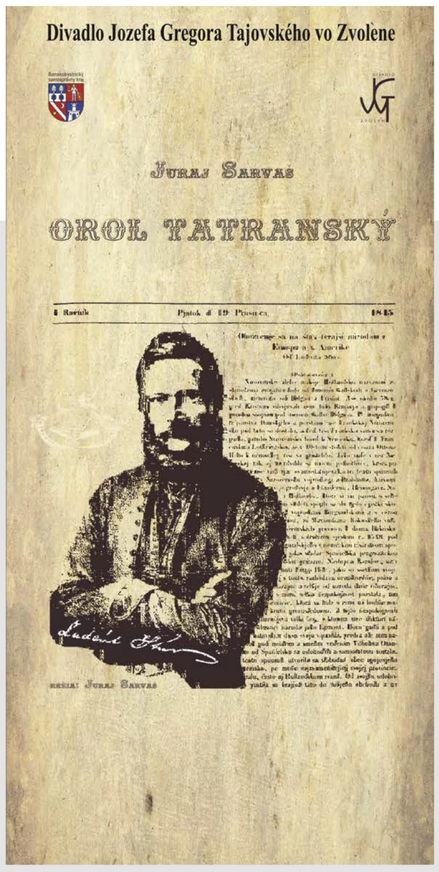

OROL TATRANSKÝ

DRAMATICKÁ KOMPOZÍCIA ZO ŽIVOTA ĽUDOVÍTA ŠTÚRA

DIVADLO JOZEFA GREGORA TAJOVSKÉHO VO ZVOLENE, 2015

Po prvej poeticko-dramatickej kompozícii *Vyslanec zvolenský* (2003) pripravil autor a režisér Juraj Sarvaš pre Divadlo Jozefa Gregora Tajovského vo Zvolene aj druhé scénické pásmo venované životu a dielu Ľudovíta Štúra. Tentoraz sa od lokálnej problematiky posunul do širšej oblasti a v hre *Orol tatranský* (2015) s podtitulom *Dramatická kompozícia zo života Ľudovíta Štúra* sleduje najmä Štúrovo súkromie od študentských čias až po posledné buditeľove dni. K štúrovskej téme sa autor vrátil programovo, aby si aj na zvolenskom javisku kultivovaným spôsobom pripomenuli význačné jubileum. Jeho prvoradým cieľom bolo umelecky napomôcť k poznaniu podstatného obdobia slovenských dejín a kľúčových osobností slovenskej kultúry.

Na rozvinutom sujetovom a motivickom pláne približujú inscenátori životné osudy, estetický a politický program Štúra v scénickej retrospektíve od ranej mladosti až po posledné chvíle hrdinovho života. Hudobno-dramatická kompozícia *Orol tatranský* opäť plní nastolený edukačný cieľ – slovom, hudbou a obrazom sprítomňovať život a dielo významného Slováka. Protichodným aspektom Štúrovho konania sa zvolenskí tvorcovia radšej vyhýbajú alebo, ak ich už zobrazujú, vykresľujú ich v pozitívnom zmysle. Napríklad, v súčasnosti často diskutovaný Štúrov vzťah k ženám vôbec nereflektujú, a tak sa scény stretnutí s Máriou Pospíšilovou a Adelou Ostrolúckou nesú na vlnách zaužívaného romantizujúceho kánonu. Zámerom Zvolenčanov totiž nebolo vytvoriť divadlo, v ktorom by Štúrov odkaz explicitne presahoval do súčasnosti, oni sa usilovali priniesť plastický a esteticky pôsobivý obraz jubilanta, bojovníka za národné práva. Na zvolenskom javisku aj dnes pristupujú k Ľudovítovi Štúrovi s úctou, až pietne.

Autor: Juraj Sarvaš
Dramaturgia: Ján Chalupka
Scéna: Jaroslav Valek
Kostýmy: Eva Kleinová
Hudba: Pavol Janíček
Réžia: Juraj Sarvaš
Premiéra: 10. apríla 2015

Účinkujú:
Marek Rozkoš (Ľudovít Štúr), Daniel Výrostek (Jozef Miloslav Hurban), Juraj Sarvaš (Doktor Mayer), Dominika Výrostek-Misárová (Mária Pospíšilová), Štefan Šafárik (Gróf Zay), Veronika Čepeová (Adela Ostrolúcka), Michal Ďuriš (Mikuláš Ostrolúcky), Svetlana Sarvašová (Alžbeta Ostrolúcka), Matej Kováčik (Lajos Kossuth), Mária Olejníková (Vesna)

DIVADELNÝ ÚSTAV
BRATISLAVA
THE THEATRE INSTITUTE

01

02

03

01 ROBERT ROTH, JÁN KOLENÍK
02 TOMÁŠ MAŠTALÍR, JÁN GALLOVIČ, ŠTEFAN BUČKO, ROBERT ROTH, BRANISLAV BYSTRIANSKY
03 ĽUBOMÍR PAULOVIČ, ROBERT ROTH, DOMINIKA KAVASCHOVÁ
04 ROBERT ROTH
05 ROBERT ROTH, JÁN KOLENÍK
06 ROBERT ROTH, JÁN KOLENÍK, TOMÁŠ MAŠTALÍR, ĽUBOŠ KOSTELNÝ
07 INSCENAČNÝ TEXT S POZNÁMKAMI DRAMATURGIČKY
08 INSCENAČNÝ TEXT PUBLIKOVANÝ V BULLETINE K INSCENÁCII
09 RECENZIA MIRONA PUKANA (KØD, 2015, ROČ. 9, Č. 7)
10 ROBERT ROTH, DOMINIKA KAVASCHOVÁ
11 INGRID TIMKOVÁ, ĽUBOŠ KOSTELNÝ
12 ĽUBOMÍR PAULOVIČ, TOMÁŠ MAŠTALÍR

04

05

06

10

11

12

POKUŠITEĽ Páľ!
HODŽA Preboha! Padlo niekoľko kyrisníkov! Zabili ste koňa pod jazdcom!
ŠTÚR Vivat, Slováci! Nepriateľ zastal. Vojnič dal povel ustúpiť. Prenasledovať ich?
HURBAN Nie. Sústrediť sa teraz na juhozápad. *(Strelba.)*
JANEČEK Senická garda na čele s Eugenom Koronthálym a barónom Schmertzingom ml. spolu s Ceccopierovcami útočí na našu slabo vyzbrojenú jednotku. Spustili na nás paľbu! Vpred!
SEDLIAK *(S kosou.)* Žatva je veľká! *(Rozháňa sa okolo seba kosou, nepriateľskí vojaci so šabľami a bodákmi padajú.)* A panské role budú naše?
HODŽA Padlo päť mužov! Z Brezovej! Zasiahla ich guľka! Oni kosy, nepriateľ pušky!
ŠTÚR Ale druhé víťazstvo je naše! Zajali sme desať gardistov, zadržali štyri vozy so zbraňami a menážou!
HURBAN Kde je tá sebavedomá maďarská garda? Utekajú rozprášení po kopcoch! Blúdia horou, v zmätku unikajú! *(Zvony na poplach.)*
JANEČEK Zvedavia hlásia: z východnej strany sa blíži s jedenásta stotina kapitána Sosaia, 1000 maďarských vojakov, plus dve eskadry dragúnov.
ŠTÚR Vojaci! Dnes vydobylo naše vojsko dve víťazstvá! To nám vlieva do srdca vieru vo vlastné sily, vieru v samých seba. Nemôžeme predsa byť porazení od nespravodlivých pred Bohom!
HURBAN Pred nami je ďalšia bitka, rozhodujúca. Za šikmi našich nepriateľov stoja vodcovia maďarskej revolúcie v tomto kraji: župan Jeszenák, šéfova stolice Rudolf Ockay, nižší miestni bohovia – grádnici župy Gedeon Zelenay, Bortózy, Konrad, stovky advokátov, ktorí vám – sedliaci, roľníci, želiari, robotníci! – pijú už desaťročia krv! Títo spupní miestni Caesari ani na chvíľu nezapochybovali o úspechu senických gárd, o víťazstve Walmodeových kyrisníkov, Ceccopierovcov! No my sme ich porazili!
BLOUDEK Rozostavte jednotky na stráne. Nepriateľa vlákame do úzkej rokliny a zhora, z lesov, z kopcov, spredu, z bokov i zozadu odrazu na nich zaútočíme!

07

POSTAVY

Pokušiteľ
Ľudovít Štúr
Jozef Miloslav Hurban
Michal Miloslav Hodža
Lajos Kossuth
Kornélia Kellnerová-Hodžová
Anička Jurkovičová
Adela Ostrolúcka
Mária Pospíšilová
Bedřich Bloudek
Bernard Janeček
František Zach
Klavírista

I. PROLÓG (1.)

(Železničná stanica v Prahe. Trojica po skončení Slovanského zjazdu a po potlačení Pražského povstania, s kuframi a batožinou, na peróne.)

POKUŠITEĽ Slovanský zjazd v Prahe, kde sa predstavitelia slovanských národov v rakúskej monarchii chceli dohodnúť na spoločnej taktike presadenia federalizácie na tzv. austroslavizme, sa skončil predčasne. Vojská rakúskeho generála Windischgrätza rozohnali účastníkov zjazdu aj študentov a mešťanov bojujúcich na barikádach. Počujete tie kanóny?
HODŽA Čo budeme robiť?
ŠTÚR Neviem.
HURBAN Domov na Slovensko sa nemôžeme vrátiť. Na naše hlavy vyplsala Kossuthova uhorská vláda odmenu.
ŠTÚR Musíme urobiť niečo radikálne...
HURBAN Ale čo?
ŠTÚR Niečo, čo vtelesti pochopia.
HODŽA A to je čo?
ŠTÚR Že sme.
HURBAN Že sme... To má byť to niečo radikálne?
HODŽA Kodifikovali sme slovenčinu. Napísali knihy: NÁUKA REČI SLOVENSKEJ – NÁREČIÍCH NÁŘEČÍ SLOVENSKÉHO A POTREBA PÍSANIA V ŘOM. Vydávali sme Slovenské národné noviny s Orlom tatranským – Slovenské pohľady. Založili Tatrín. A čo sa zmenilo?
HURBAN Urobili sme všetko, čo sa dalo. Petície cisárovi do Viedne, audiencie, prosbopisy, a keď vypukla maďarská revolúcia, podali sme na uhorský snem a do Pešti Kossutovi Žiadosti slovenského národa...
HODŽA A nič.
ŠTÚR Musíme začať bojovať.
HURBAN Ako?!
HODŽA Ozbrojení?!
ŠTÚR POVSTANIE!
HURBAN Ideme do revolúcie?
ŠTÚR Ideme.
POKUŠITEĽ A tak odchádzajú do Viedne. Počujete? To je zvuk pamäho rušňa...

II. BÁL (2.)

MÁRIA *(Recituje.)* Byl první máj, byl lásky čas ... hrdličin zval ke lásce hlas..
(Štúr odmietavo zavrtí hlavou.)
POKUŠITEĽ Pripravení? Otváram ples! Fašiangový bál! Frajbál! Nôblbál!
(Zatľieska. Valčík.)
MÁRIA Zapsals si si mně do tanečního poriadku.
ŠTÚR Smiem prosiť?
(Tanec. Pripájajú sa aj Hurban s Jurkovičovou, Hodža s Kellnerovou. Pokušiteľ prinášza z tmy Adelu, tá sa prizerá na tancujúce páry.)
MÁRIA Tančil lehce jako pírko ve vánku.
ŠTÚR A ty ako páper z púpavy.
POKUŠITEĽ: Výmena!
(Hurban so Štúrom si vymenia partnerky. Štúr učí Jurkovičovú.)
ŠTÚR Uvoľni sa. Chyť ma rukou vzadu na drieku, ja ľavú mäsu na tvojej pravej lopatke. A raz – a dva – a raz – a dva. To nič, že si mi prišúpila nohu, ide sa ďalej.
HURBAN *(Pospíšilovej)* To je zázrak, slečna Mária Pospíšilová. Zlomili ste Štúrovi srdce!
MÁRIA Zbožňuji ho! Učím sa po slovensky.
HODŽA Kornélia, čo je? Valčík predsa miluješ.
KORNÉLIA Ano, mám ho rada! Ale kde som ja tú Hurbanovu dámu videla?
HODŽA Je to výborná herečka. Ochotnícka.
KORNÉLIA Ochotná na všetko? Komediantka...
POKUŠITEĽ Zmena partnerov!
(Nečakaná výmena partnerov a partneriek. Hurban tancuje so Štúrom.)
HURBAN Pôrnka volenka?
ŠTÚR Nemôžem sa oženiť s Pospíšilovou. Mám sa zasiľ v českom Hradci a vykašľať sa na Slovensko? Ďať prednosť rodine, pivku a pohodlnému životu meštiaka?
HURBAN Je to obdivuhodná mladučká slečna!
ŠTÚR Zošalel si? Nie! Nestúpaj mi na nohu! Co sme si prisahali na Devíne? Zsadna žemba! Všetky sily musíme venovať národu!
POKUŠITEĽ Výmena!
(Štúr opäť s Pospíšilovou, Hurban s Hodžovou, Hodža s Armou Jurkovičovou.)
ŠTÚR Každý bál sa musí raz skončiť.
(Ticho zaspieva.) Zapomeň, drahá, zapomeň jinocha...
MÁRIA Čos říkal?
(Štúr vytancuje s Máriou na kraj scény, „odošle" ju do tmy. Adela z prítmia zarecituje pár veršov z Rozšelmáni.)
ADELA Zapomeň, Drahá, zapomeň jinocha,
Nad nímž mraky se bouřlivé shání. Zapomeň,
Drahá, zapomeň na hocha,
jenž Ti posílá bolné rozloučnání:
on na vše světa zapomene slasti,
jenom nikdy, jen nikdy o své vlasti!
(Pokušiteľ zatlieska, hudba spustí dynamický viedenský galop.)
POKUŠITEĽ Sólo pre milencov!
ŠTÚR Ó, nie ...
(Pokušiteľ mu odovzdá Adelu, nasleduje prekvapujúco dynamický tanec. Po niekoľkých taktoch Štúr zarazí Adelu v tanečnej figúre, zmenší polonnom muziku, zatlieska, odíenť svoju družinu /imaginárnu/).
Prisahajte tu na staroblyom Devíne, že sa nebudete ženiť a že všetky svoje sily obetujete pre národ!
HLASY Tak prisaháme!
(Echo chóru. Prichádza Mária, Štúr ju vystrčí do tmy. Jurkovičová recituje za ňou „sladkobôľne" Štúrovu báseň Rozšelmáni, ktorú použým recitovala Adela.)
JURKOVIČOVÁ Zadesil Štúr Rozšelmáni
Zapomeň, drahá, zapomeň jinocha.
Nad nímž mraky se bouřlivé shání. Zapomeň,
drahá, zapomeň na hocha,
jenž Ti posílá bolné rozloučnání...
POKUŠITEĽ Národný buditeľ nemôže byť ženatý?
ŠTÚR Zena je príčina slabosti charakteru muža... Odvádza muža od národných otázok, je príčinou pasivity mužov v slovenskom hnutí: Žena je prekážkou pre muža vznešených aspirácií.
POKUŠITEĽ A kto porodí slovenských mužov? Takto nás Maďari onedlho „prerodia"!
ŠTÚR Je tu predsa šľad.
POKUŠITEĽ A čo máme tých vzdelaných mládencov vykastrovať?
ŠTÚR Veľkosť cieľov podmieňuje prostriedky.
POKUŠITEĽ Celibát? Federastia? Impotencia? Bezpohlavnosť? Svet bez ženy je nemožný.
ŠTÚR Naša predstava ženy presne podľa Biblie: jednoduchá, prostý duch, zdravá konzervatívnosť, starosť o rodinu je pre ňu všetko.
POKUŠITEĽ Sú aj moderné, pokrokové ženy!
ŠTÚR Tie treba z nášho programu vylúčiť! Pokroková žena podrýva mravnosť, rodinu, je v prirodzenom rozpore so slovenským národným duchom! Aj prírodou!
MÁRIA Byl pozdní večer – první máj
večerní máj – byl lásky čas ,
Hrdličin zval ke lásce hlas,
kde borový zavánělhlá...
(Štúr odmietavo zavrtí hlavou.)

III. UHORSKÝ SNEM V PREŠPORKU

(Štúr seční na Uhorskom sneme.)
POKUŠITEĽ November roku 1847. Prešburg. Slovo na uhorskom sneme za Zvolenskú stolicu predniesol poslanec Ľudovít Štúr.
KOSSUTH Dobre si to povedal, Ľudovít. A tvoja maďarčina je naozaj skvelá!
ADELA *(Prichádza Adela Ostrolúcka.)* Počúvala som ťa so zatajeným dychom, Ľudovít! Bol si úžasný!
ŠTÚR *(Predstaví ju.)* Slečna Adela Ostrolúcka.
KOSSUTH Vy ste dcéra Mikuláša Ostrolúckeho? Predsedu kráľovskej tabuly? Vládneho komisára Zvolenskej stolice?
ADELA Áno, pane.
ŠTÚR Lajos Kossuth, hlava uhorskej politiky.
ADELA Viem.
KOSSUTH Boľ to iba obúr k Štúrovmu impozantnému prejavu, slečna, alebo sa i vy zaujímate o uhorskú politiku?
ADELA Áno, politika ma zaujíma. Určite viac ako vyšívanie rodinných erbov na vreckovky. *(Podá Štúrovi vreckovku, on ju nej prizerá.)*
KOSSUTH *(Usmeje sa.)* Omarná vôňa...
ADELA Z Francúzska.
KOSSUTH Ale od Francúzov máme aj niečo iné ako ich voňavky...
ADELA Liberté – Égalité – Fraternité. Sloboda – Rovnosť – Bratstvo. Myšlienky francúzskej revolúcie sú i po päťdesiatich rokoch v Európe stále živé.
KOSSUTH Aký máte názor na zrušenie poddanstva, slečna?
ADELA Som síce z aristokratickej rodiny, ale vývoj sa nedá zastaviť. Zrušenie poddanstva oslobodí energiu, ktorá je zatiaľ spútaná v strednej vrstve i v ľude. Určite by to pomohlo rozvoju našej uhorskej spoločnosti. Nielen ekonomike, ale aj novým spoločenským vzťahom. Buržoázia má právo na rovnaké postavenie v štáte ako aristokracia a nové vzťahy vytvoria podmienky i na vzdelanostný rozvoj ľudu. Veď i tam je mnoho talentov..
KOSSUTH Už mi je jasné, Ľudovít, čo ťa zaujalo na tejto mladej slečne.
ADELA Nechám vás, páni. Tešilo ma. *(Štúrovi.)* Počkám ťa v dámskom salóne. *(Adela odíde.)*
KOSSUTH *(Štúrovi)* Dobrá partia. Poriadna rodina. Oženiš sa a spolu to potiahneme v uhorskej politike.
ŠTÚR Nepreháňaj! Je to iba príjemná známosť.
KOSSUTH Budúci svokor ti pomohol stať sa poslancom?

08

MIRON PUKAN
teatrológ

Tváre, tvary a tiene Ľudovíta Štúra

Hra *Prorok Štúr a jeho tiene* s podtitulom *Zjavenie, obetovanie a nanebovstúpenie proroka Ľudovíta a jeho učeníkov* nie je prvým Horákovým kontaktom s témou života a diela Ľudovíta Štúra.[1] Tak, ako nejde ani o jeho prvú umeleckú spoluprácu s režisérom Romanom Polákom, ktorý sa nevyhýba aktualizovaniu historických udalostí s presahom do prítomnosti. Už na prvý pohľad je zrejmé, že nejde o dramatický text s klasickou dramatickou štruktúrou. Badať v ňom autorove alúzie na postupy známe z jeho dlhoročného pôsobenia v alternatívnom divadle (fragmentárna fabula, podnety z postdramatickej poetiky drámy a divadla a i.).

Text je štruktúrovaný do dvoch častí: leitmotívom prvej sú neustále sa opakujúce vstupy trojice lídrov slovenského národného pohybu v 19. storočí (Ľudovíta Štúra, Jozefa Miloslava Hurbana a Michala Miloslava Hodžu). Tí v zlomovej historickej a výsostne dramatickej situácii rozvíjajú v krátkych sekvenciách živý dialóg o spôsobe riešenia prekérnej životnej situácie (napr. po rozbití Slovanského zjazdu v Prahe, po vyhlásení Žiadostí slovenského národa, po vypísaní odmeny za ich zlapanie ako buričov a pod.). Vo väčšine prípadov

Karol Horák

Prorok Štúr a jeho tiene alebo Zjavenie, obetovanie a nanebovstúpenie proroka Ľudovíta a jeho učeníkov

09

sú títo lídri „mužmi na úteku", neskôr sú bojovníkmi, ale stávajú sa aj porazenými. Vždy sú však vystavení náročnému a zážitkovému rozhodovaniu a stoja pred otázkami „čo ďalej?" a „ako pokračovať?"

Prvá časť hry v slovenskom národnom kontexte tematizuje postupne narastajúci revolučný pohyb od kodifikácie slovenčiny ako spisovného jazyka po pokus realizovať Štúrovu víziu národnej nezávislosti Slovenska i Slovákov. Lakonicky by sme mohli v odvolaní sa na výsledky literárnovedných výskumov konštatovať, že ide o úsilie vytvoriť z národnosti národ, čo má na pozadí revolučných pohybov Európy v prvej polovici 19. storočia svoju logiku, no toto úsilie zároveň predstavuje aj isté riziká vrátane nemožnosti dosiahnuť optimálne riešenie romantickej vízie. V prvej časti autor rozkrýva aj privátny život trojice protagonistov, čím sa vlastný príbeh, neraz postavený na rozohrávaní autentických historických dobových situácií, „poľudšťuje" a spomínané osobnosti nepôsobia ako nežívé subjekty.

Súčasne sa aktivizuje aj ďalšia motivická línia, rozvíjajúca životný príbeh – činnosť revolucionára Lajosa Kossutha a jeho vzťah k Štúrovi. Ich vzťah prechádza výraznými metamorfózami: od prvých aktov sympatie a empatie po kolízie, ktoré sú vyjadrením konfrontácie maďarského a slovenského nacionalizmu. Táto línia, opakujúca sa v dramatickom texte niekoľkokrát, „spevňuje" fragmentárnu fabulu. Pozadím spomínaných príbehových vetiev je ideovo aktuálna téma úsilia revolučných intelektuálov Európy o presadenie občianskej spoločnosti oproti skostnatenej monarchii. Tým hra nadobúda na ideovej závažnosti, pretože – aj keď sa to v texte explicitne neproklamuje – spomínané pohyby do určitej miery korešpondujú s dramatickými udalosťami Európy

1 V roku 1996 bola v Divadle SNP v Martine uvedená hra Karola Horáka *...prvá kráľovstvo Tvoje... Život, skutky a smrť Ľudovíta (Štúra)* v réžii Romana Poláka.

PROROK ŠTÚR A JEHO TIENE

ALEBO ZJAVENIE, OBETOVANIE A NANEBOVSTÚPENIE PROROKA ĽUDOVÍTA A JEHO UČENÍKOV

ČINOHRA SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO DIVADLA, 2015

Renomovaný slovenský dramatik Karol Horák pokračuje v cykle hier o živote slovenských romantikov, v ktorých ponúka nielen nové čítanie životných osudov romantických hrdinov, ale zároveň pozoruhodným spôsobom odkrýva národné dejiny. V dráme *Prorok Štúr a jeho tiene* (2015) s podnázvom *Zjavenie, obetovanie a nanebovstúpenie proroka Ľudovíta a jeho učeníkov* spoznávame titulného hrdinu na prahu revolučných rokov 1848/1849 a zároveň sledujeme osudy jeho vrstovníkov a priateľov – Jozefa Miloslava Hurbana a Michala Miloslava Hodžu. Na ceste k revolúcii a pri formovaní ideí sprevádza hlavných hrdinov pokušiteľ, ktorý často ozrejmuje a dopovedá niektoré udalosti, ale zároveň dramatické postavy provokuje, dráždi a stimuluje ich skryté vášne. Dramatik Horák vytvára rovnocennú pôdu pre konfrontáciu dvoch sfér – na jednej strane stojí svet mužov v protiklade k svetu žien a na strane druhej sledujeme otvorený svet revolučných udalostí a súkromie kňazských domovov (domácnosť Hurbanovcov a Hodžovcov). Odhaľovanie jednotlivých svetov umožňuje divákom nazerať do zákulisia národných dejín z rôznych uhlov a perspektív.

V inscenácii *Prorok Štúr a jeho tiene*, oscilujúcou na hrane dokumentárnej hry, ponúkajú tvorcovia dva pohľady na osobnosť Ľudovíta Štúra – ten prvý rozvíjajú v rovine vzťahov a ten druhý v rovine revolučných bojov. Cieľom oboch optík je odhaľovať biele miesta slovenskej histórie a aktívne zapájať diváka do procesu vytvárania „nového“ obrazu o tých, ktorí zanechali podstatnú stopu pri tvorbe národnej identity. Inscenátori sa usilovali v intelektuálnych i krvavých bitkách odkryť pulzujúci dramatický nerv a pomocou triezveho hereckého prejavu búrať zaužívané kultúrne mýty.

Ostatná spolupráca dramatika Karola Horáka a režiséra Romana Poláka je tak dôstojným uzavretím „štúrovského cyklu“, ktorý začal v Divadle Slovenského národného povstania v Martine inscenáciou *Divný Janko* (1994), pokračoval v inscenácii *„... príď kráľovstvo Tvoje...“* (1996) a vyvrcholil bratislavským naštudovaním hry *Prorok Štúr a jeho tiene*, pričom vo všetkých spracovaniach dominuje myšlienka aktualizovania štúrovského odkazu pre dnešnú spoločnosť.

Autor: Karol Horák
Dramaturgia: Miriam Kičiňová
Scéna a kostýmy: Peter Čanecký
Hudba: Vladislav Šarišský
Pohybová spolupráca: Stanislava Vlčeková
Réžia: Roman Polák
Premiéra: 8. júna 2015

Účinkujú:
Robert Roth (Ľudovít Štúr), Tomáš Maštalír (Jozef Miloslav Hurban), Ľuboš Kostelný (Michal Miloslav Hodža), Ján Koleník (Lajos Kossuth). Ľubomír Paulovič (pokušiteľ), Ingrid Timková (Kornélia Kellnerová-Hodžová), Ivana Kuxová (Anička Jurkovičová), Dominika Kavaschová (Adela Ostrolúcka), Dominika Žiaranová (Mária Pospíšilová), Ján Gallovič (Bedřich Bloudek), Branislav Bystriansky (Bernard Janeček), Štefan Bučko (František Zach), Vladislav Šarišský (klavirista)

DIVADELNÝ ÚSTAV
BRATISLAVA
THE THEATRE INSTITUTE